Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

15 ноември 2018 година*

„Преюдициално запитване — Равно третиране на лицата без разлика на расата или етническия произход — Директива 2000/43/ЕО — Член 3, параграф 1, буква ж) — Приложно поле — Понятие за образование — Отпускане от частна фондация на стипендии, предназначени за насърчаване на изследователски или учебни проекти в чужбина — Член 2, параграф 2, буква б) — Непряка дискриминация — Стипендии, отпускани след успешно полагане на първия държавен изпит по специалност „Право“ (*Erste Juristische Staatsprüfung*)“

По дело C-457/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) с акт от 1 юни 2017 г., постъпил в Съда на 31 юли 2017 г., в рамките на производство по дело

Heiko Jonny Maniero

срещу

Studienstiftung des deutschen Volkes eV,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: R. Silva de Lapuerta, заместник-председател, изпълняващ функцията на председател на първи състав, Ал. Арабаджиев (докладчик), E. Regan, C. G. Fernlund и S. Rodin, съдии,

генерален адвокат: E. Sharpston,

секретар: R. Şereş, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 30 май 2018 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за H. J. Maniero, от S. Mennemeyer, P. Rädler и U. Baumann, Rechtsanwälte,

– за Studienstiftung des deutschen Volkes eV, от E. Waclawik, Rechtsanwalt, и от G. Thüsing, преподавател по право,

– за германското правителство, от T. Henze, M. Hellmann и E. Lankenau, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

– за Европейската комисия, от D. Martin и B.-R. Killmann, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 11 септември 2018 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 2, параграф 2, буква б), и на член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, 2000 г., стр. 22; Специално издание на български език, глава 20, том 1, стр. 19).

2 Запитването е представено в рамките на съдебен спор между г-н Heiko Jonny Maniero и Studienstiftung des deutschen Volkes eV (Академична фондация на германския народ, наричана по-нататък „Фондацията“) във връзка с иск за преустановяване на нарушение и за забрана на дискриминацията, на която г-н Maniero твърди, че е бил обект поради възрастта и произхода си.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съгласно съображения 12 и 16 от Директива 2000/43:

„(12) За да се осигури развитието на демократични и толерантни общества, които позволяват участието на всички лица независимо от тяхната раса или етнически произход, конкретната дейност в областта на дискриминацията, основана на расов признак или етнически произход, трябва да надхвърля достъп до дейности за наети лица и лица на свободна практика и да обхванат такива области като образование, социална закрила, включително социално осигуряване и здравеопазване, социални помощи и достъп до и предоставяне на стоки и услуги.

[…]

(16) Важно е да се защитят всички физически лица срещу дискриминация, основана на расов признак или етнически произход.[…]“.

4 Член 2 от тази директива, озаглавен „Понятие за дискриминация“, предвижда в параграфи 1 и 2:

„1. По смисъла на настоящата директива „принципът на равно третиране“ означава отсъствие на пряка или непряка дискриминация, основана на расов признак или етнически произход.

2. По смисъла на параграф 1:

[…]

б) проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако тази разпоредба, критерий или практика са обективно оправдани от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими“.

5 Член 3 от посочената директива, озаглавен „Приложно поле“, предвижда в параграф 1:

„В рамките на правомощията, поверени на [Европейския съюз], настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публичните органи, във връзка с:

[…]

ж) образование;

[…]“.

Германското право

6 Директива 2000/43 е транспонирана в германското право с Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (Общ закон за равното третиране) от 14 август 2006 г. (BGBl. 2006 I, стр. 1897, наричан по-нататък „AGG“).

7 Съгласно член 1 от AGG, озаглавен „Цел на закона“:

„Целта на този закон е да възпрепятства или премахне всяка дискриминация, основана на раса или етнически произход, пол, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална идентичност“.

8 Член 2 от AGG, озаглавен „Приложно поле“, предвижда в параграф 1:

„С този закон се забранява дискриминацията на основата на посочените в член 1 признаци, що се отнася до:

[…]

7) образованието“.

9 Член 3 от AGG, озаглавен „Дефиниции“, гласи в параграфи 1 и 2:

„1. Пряка дискриминация е налице, когато по един от признаците, посочени в член 1, едно лице е третирано по по-неблагоприятен начин, отколкото е било, е или ще бъде третирано друго лице, което се намира в сходно положение. […]

2. Проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако тази разпоредба, критерий или практика са обективно оправдани от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими“.

10 Член 19 от AGG, озаглавен „Забрана на дискриминацията в гражданските правоотношения“, предвижда в параграф 2:

„Поставянето в неблагоприятно положение въз основа на раса или етнически произход е незаконно и при възникването, изпълнението или прекратяването на другите граждански правоотношения по смисъла на член 2, параграф 1, точки 5—8“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

11 Г-н Maniero е италиански гражданин, който е роден и живее в Германия. През 2013 г. той придобива от Ереванski университет Haybusak (Армения) академична степен *Bachelor of Laws*.

12 Фондацията е сдружение, регистрирано в Германия, с предмет насърчаване, по-конкретно чрез предоставянето на стипендии, на университетското образование на младежи, които с оглед на научните или художествените им дарби, както и на личността им, могат да бъдат особено полезни на обществото.

13 С електронно писмо от 11 декември 2013 г. г-н Maniero отправя запитване до Фондацията относно необходимите условия, за да му бъде отпусната стипендия в рамките на програмата Bucerius Jura (наричана по-нататък „програмата Bucerius Jura“) на Фондацията — програма, която има за цел да насърчава проекти, свързани с изследователски или учебни проекти в областта на правото в чужбина.

14 С електронно писмо от 17 януари 2014 г. Фондацията уведомява г-н Maniero, че отпускането на стипендия изисква да е бил положен успешно първият държавен изпит по право (*Erste Juristische Staatsprüfung*).

15 С писмо от същата дата жалбоподателят отговаря на Фондацията, че академичната степен, която е получил в Армения след петгодишен период на обучение, е сравнима с втория държавен изпит по право (*Zweite Juristische Staatsprüfung*), тъй като дава правото на нейния титуляр да заема в тази трета страна длъжността „съдия“ и да упражнява адвокатската професия. Той допълва, че условието, което се изисква за отпускане на стипендия в рамките на програмата Bucerius Jura, е от естество да наруши общия принцип на равно третиране, тъй като представлявало дискриминация въз основа на етнически или социален произход.

16 Г-н Maniero не представя в предвидения срок кандидатурата си за отпускането на стипендия в рамките на посочената програма. При последващата размяна на кореспонденция с Фондацията г-н Maniero изтъква, че отрицателната позиция на последната го е възпряла да кандидатства.

17 Г-н Maniero подава иск срещу Фондацията за преустановяване на нарушението и за недопускане на дискриминация, основана на неговата възраст или на неговия произход, с искане Фондацията да бъде осъдена да заплати сумата от 18 734,60 EUR и да се установи задължението ѝ за плащане на допълнително обезщетение за направени пътни разходи.

18 След като германските първоинстанционни и въззивни юрисдикции не уважават предявения иск, г-н Maniero подава ревизионна жалба пред Bundesgerichtshof (Федералният върховен съд, Германия).

19 Запитващата юрисдикция счита, че решаването на спора зависи на първо място от отговора на въпроса дали отпускането от регистрирано сдружение на стипендии, чиято цел е насърчаване на изследователски или учебни проекти в чужбина, попада в обхвата на понятието „образование“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43. В това отношение Bundesgerichtshof (Федералният върховен съд) изтъква, че в предложението на

Европейската комисия, което е било в основата на тази директива, се е посочвало „образованието, включително финансовите помощи и стипендиите за обучение, при пълно зачитане на отговорността на държавите членки, що се отнася до обучението и организацията на образователните системи, както и до културното и езиковото многообразие“. Тя си задава въпроса също така за причините, поради които в крайна сметка е било възприето единствено понятието „образование“.

20 На второ място, при положителен отговор на първия въпрос, тази юрисдикция съобразява, че решаването на спора зависи освен това от отговора на въпроса дали при отпускането на тези стипендии условието, свързано с успешното полагане на първия държавен изпит по право, представлява непряка дискриминация по смисъла на член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43 срещу гражданин на Съюза, получил сходна диплома извън рамките на Съюза, когато изборът на мястото на получаването на диплома няма никаква връзка с етническия произход на заинтересованото лице и дали лицето, което е с постоянен адрес в Германия и владее отлично немски език, е имало възможност да следва право в Германия и да издържи там първия държавен изпит по право.

21 Разбира се, както твърди г-н Maniero, последица от подобно условие е поставянето в неблагоприятно положение на лицата от чуждестранен етнически произход, които са титуляри на равностойна диплома, получена в чужбина, когато тези лица не са могли да следват, най-малкото безпроблемно, в Германия.

22 Същевременно обаче Bundesgerichtshof (Федералният върховен съд) изпитва съмнение дали г-н Maniero принадлежи към тази група, поставена в неблагоприятно положение. Всъщност според тази юрисдикция, от една страна, той владее отлично немски език, пребивава постоянно в Германия и следователно е могъл да следва без затруднения в тази държава членка. Освен това неговият избор да получи диплома в Армения не е имал връзка с етническия му произход.

23 От друга страна, тази юрисдикция посочва, че както е видно от точка 60 от решение от 16 юли 2015 г., ЧЕЗ Разпределение България (C-83/14, EU:C:2015:480), понятието „дискриминация, основана на етнически произход“, съдържащо се в член 1 и в член 2, параграф 1 от Директива 2000/43, следва да се прилага без значение дали разглежданата мярка засяга лица с определен етнически произход или лица, които, без да имат такъв произход, съвместно с първите търпят особеното неблагоприятно положение, произтичащо от тази мярка.

24 На трето място, при утвърдителен отговор, според тази юрисдикция тогава се поставя въпросът дали целта на образователната политика, преследвана от програмата Bucerius Jura, която не е свързана с дискриминационни критерии, е обективно оправдание по смисъла на член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43.

25 Според съдържанието на обявлението за кандидатстване, с подпомагането, което предоставя на изследователски или учебни проекти в чужбина, програмата Bucerius Jura има за цел да подпомага особено квалифицирани лица с висше образование, които са следвали право в Германия, да се запознаят със чуждестранните правни системи и да придобият опит в чужбина и езикови познания. След като обаче тази цел не е свързана с никакъв дискриминационен критерий, запитващата юрисдикция преценява, че практиката на Фондацията не съставлява непряка дискриминация.

26 При тези обстоятелства Bundesgerichtshof (Федералният върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Попада ли отпускането от регистрирано сдружение на стипендии за насърчаване на изследователски или учебни проекти в чужбина в обхвата на понятието „образование“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от Директива [2000/43]?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос:

Представлява ли изискването първият държавен изпит по специалността „Право“ да е успешно положен в Германия — което е условие за отпускане на стипендиите, посочени в първия преюдициален въпрос — непряка дискриминация на кандидат по смисъла на член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43, когато кандидатът, гражданин на Съюза, наистина е завършил сходна степен на образование в държава, която не е членка на Европейския съюз — без изборът на това място на завършване на образованието да е свързан с етническия му произход — но тъй като живее в Германия и владее отлично немски език, той е имал възможност, също както местните лица, да положи първия държавен изпит по специалността „Право“, след като завърши семестриално тази специалност в Германия?

Променя ли се нещо в тази връзка от факта, че без да е свързана с дискриминиращи признаци, стипендиантската програма има за цел да даде възможност на абсолвентите по специалност „Право“ в Германия да се запознаят с чуждестранни правни системи и да придобият опит в чужбина и езикови познания чрез насърчаване на изследователски или учебни проекти в чужбина?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

27 С първия си въпрос запитващата юрисдикция пита Съда дали член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43 трябва да се тълкува в смисъл, че отпускането от частна фондация на стипендии, предназначени за подпомагане на изследователски или учебни проекти в чужбина, попада в обхвата на понятието „образование“, по смисъла на тази разпоредба.

28 В самото начало следва да се посочи, че видно от преписката, с която разполага Съдът, основната цел на програмата Bucerius Jura за подпомагане на достъпа до изследователски или учебни проекти в чужбина в областта на правото, е отпускането на участниците на финансови средства, включващи пълна месечна стипендия от 1 000 EUR, или, ако следването е във Великобритания или в Съединените щати, от 1 500 EUR, първоначална помощ в размер 500 EUR, възстановяване на пътните разноски, както и стойността на таксата за следване в максимален размер от 12 500 EUR, като таксата за следване се поема изцяло до 5 000 EUR, а в останалата ѝ част — в размер на 50 %.

29 Следователно трябва да се провери дали понятието „образование“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43 включва достъпа до образование, и ако това е така, дали стипендии като отпусканите в рамките на програмата Bucerius Jura могат да попадат в обхвата на това понятие.

30 В това отношение следва да се припомни, че при липсата на каквото и да е определение в Директива 2000/43 на понятието „образование“ определянето на смисъла и обхвата на този термин съгласно постоянната практика на Съда следва да се осъществява в съответствие с обичайното му значение в общоупотребимия език, като същевременно се държи сметка за контекста, в който се използва, и за целите, преследвани от правната уредба, от която е част (вж. по аналогия решение от 3 септември 2014 г., Deckmyn и Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, точка 19 и цитираната съдебна практика).

31 Най-напред, както посочва генералният адвокат в точки 22 и 23 от своето заключение, обичайното значение на понятието „образование“ се възприема като действия или процеси, с които се предават или придобиват по-конкретно информация, знания, разбирания, отношение, ценности, умения, компетентности или поведение.

32 Макар и без съмнение да не попадат в обхвата на понятието „образование“, в обичайния им смисъл в общоупотребимия език изследванията и университетското обучение по право, достъпа до които програмата Bucerius Jura има за цел да подпомогне, се налага изводът, че на пръв поглед това понятие не включва само по себе си достъпа до образование, нито отпускането на финансови средства като разглежданите в главното производство.

33 По-нататък, що се отнася до контекста на правната уредба, в която е използвано понятието „образование“, следва да се посочи, че то се съдържа в член 3 от Директива 2000/43. Този член обаче се отнася до материалното приложно поле на посочената директива, предметът на която съгласно член 1 от нея е да създаде рамка за борба срещу дискриминацията въз основа на расов признак или етнически произход с оглед на прилагането в държавите членки на принципа на равно третиране.

34 И накрая, що се отнася до целите, преследвани от тази директива, съображение 16 от нея гласи, че е важно да се защитят всички физически лица срещу дискриминация, основана на расов признак или етнически произход.

35 Що се отнася по-конкретно до материалното приложно поле на Директива 2000/43, видно от съображение 12 от нея, за да се осигури развитието на демократични и толерантни общества, които позволяват участието на всички лица, независимо от тяхната раса или етнически произход, конкретната дейност в областта на дискриминацията, основана на расов признак или етнически произход, трябва да обхваща такива области като изброените в член 3, параграф 1 от тази директива (решения от 12 май 2011 г., Runevič-Vardyn и Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, т. 41 и от 16 юли 2015 г., ЧЕЗ Разпределение България, C-83/14, EU:C:2015:480, т. 40).

36 Затова, както Съдът вече е постановил, с оглед на предмета на Директива 2000/43 и на естеството на правата, които тя има за цел да защити, както и на факта, че в разглежданата област тази директива е само израз на принципа на равенство, който е един от основните принципи на правото на Съюза, признат в член 21 от Хартата за основните права на Европейския съюз, приложното поле на посочената директива не може да се определя ограничително (решения от 12 май 2011 г., Runevič-Vardyn и Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, т. 43 и от 16 юли 2015 г., ЧЕЗ Разпределение България, C-83/14, EU:C:2015:480, т. 42).

37 Както посочва обаче генералният адвокат в точки 32 и 34 от своето заключение, телеологическото тълкуване на понятието „образование“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43, изисква, първо, достъпът до образование да бъде разглеждан като един от основните аспекти на това понятие, тъй като не може да има образование, без да е възможно да има достъп до него, и че вследствие на това целта на тази директива, която е да се води борба срещу дискриминацията в областта на образованието, не би могло да бъде постигната, ако е допустима дискриминация на етапа на достъпа до образование.

38 Второ, разходите, свързани с участието в изследователски проект или в образователна програма, трябва да се считат за част от компонентите на достъпа до образование, включени по този начин в понятието „образование“, доколкото наличието на необходимите финансови средства за такова участие може да бъде условие за достъпа до посочения проект или програма.

39 Затова следва да се приеме, че финансовите средства под формата на стипендии попадат в обхвата на понятието за „образование“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43, когато съществува достатъчно тясна връзка между тези финансови средства и участието

в изследователски проект или в конкретна образователна програма, попадаща в обхвата на същото понятие. Такъв е случаят по-конкретно когато тези финансови средства са свързани с участието на потенциалните кандидати в такъв изследователски или учебен проект, когато имат за цел да отстранят всички или част от потенциалните финансови пречки за това участие и когато могат да постигнат тази цел.

40 При условие обаче, че бъде направена проверка от запитващата юрисдикция, такъв като че ли е случаят с разглежданите в главното производство стипендии, доколкото изглежда, че те са от естество да премахнат всяка или част от потенциалните финансови пречки пред участието в изследователски проекти или в програми за университетско обучение в чужбина, като допринасят за това да се позволи на съответните кандидати да се справят с по-високите пътни разноски и разходи за издръжка, произтичащи от пътуването в чужбина, както и с таксите за обучение в посочените изследователски или учебни проекти.

41 Противно на това, което изтъкват Фондацията и германското правителство, тези констатации не се оборват нито от съображенията, изведени от генезиса на член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43, нито от редакцията на тази разпоредба.

42 Всъщност, от една страна, както посочва генералният адвокат в точка 43 от своето заключение, генезисът на член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43 не сочи недвусмислено, че отпадането в хода на законодателния процес на думите „включително безвъзмездни средства и стипендии, при пълно зачитане на отговорностите на държавите членки за съдържанието на учебния процес и организацията на образователните системи и тяхното културно и езиково разнообразие“, съдържащи се в първоначалното предложение на Комисията, което е било в основата на тази директива, е мотивирано от волята на законодателя да ограничи приложното поле на тази разпоредба.

43 От друга страна, както посочва генералният адвокат в точки 44 и 45 от своето заключение, нито обстоятелството, че член 3, параграф 1 от Директива 2000/43 уточнява обхвата на повечето от понятията, изброени в него, с допълнителни изрази, нито обстоятелството, че професионалното обучение е изрично посочено в член 3, параграф 1, буква б) от тази директива, налагат стеснително тълкуване на понятието „образование“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от посочената директива, което би било в противоречие с целите на последната, както те бяха припомнени в точки 34—36 от настоящото решение.

44 С оглед на всички гореизложени съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43 трябва да се тълкува в смисъл, че отпускането от частна фондация на стипендии, предназначени за подпомагане на изследователски или учебни проекти в чужбина, попада в обхвата на понятието „образование“ по смисъла на тази разпоредба, когато съществува достатъчно тясна връзка между отпусканите финансови средства и участието в тези изследователски или учебни проекти, които от своя страна попадат в обхвата на същото понятие за образование. Такъв е случаят по-конкретно когато тези финансови средства са свързани с участието на потенциалните кандидати в такъв изследователски проект или учебен проект, когато имат за цел да отстранят всички или част от потенциалните финансови пречки за това участие и когато могат да постигнат тази цел.

По втория въпрос

45 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска да установи по същество дали член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43 трябва да се тълкува в смисъл, че отпускането от частна фондация, установена в държава членка, на стипендии, предназначени за подпомагане на изследователски или учебни проекти в чужбина в областта на правото, на кандидатите, които са

издържали в тази държава членка изпит по право като разглеждания в главното производство, съставлява непряка дискриминация, основана на раса или на етнически произход по смисъла на тази разпоредба.

46 Съгласно текста на този член проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от определена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако тази разпоредба, критерий или практика са обективно оправдани от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

47 По смисъла на тази разпоредба понятието „особено неблагоприятно положение“ трябва да се разбира като означаващо, че в резултат от съответната разпоредба, критерий или практика в неблагоприятно положение се поставят най-вече лицата от определена раса или с определен етнически произход (вж. в този смисъл решения от 16 юли 2015 г. ЧЕЗ Разпределение България, C-83/14, EU:C:2015:480, т. 100 и от 6 април 2017 г., Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, т. 27).

48 Следователно това понятие се прилага само ако мярката, за която се предполага, че е дискриминационна, поставя в неблагоприятно положение конкретен етнически произход. Освен това констатацията дали е налице неблагоприятно третиране не трябва да се прави общо и абстрактно, а специфично и конкретно с оглед на въпросното благоприятно третиране (решение от 6 април 2017 г., Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, т. 31 и 32).

49 В случая е установено, че групата, поставяна в благоприятно положение от Фондацията по отношение на отпускането на разглежданите в главното производство стипендии, включва лицата, които отговарят на условието да са положили успешно първия държавен изпит по право, докато групата, която е в неблагоприятно положение, се състои от всички лица, които не отговарят на това условие.

50 Налага се обаче изводът, че подобно на обстоятелствата по делото, по което е постановено решение от 6 април 2017 г., Jyske Finans (C-668/15, EU:C:2017:278), преписката, с която разполага Съдът, не съдържа данни, които да сочат, че лицата, принадлежащи към даден етнос, са засегнати в по-голяма степен от посоченото условие, свързано с успешното полагане на първия държавен изпит по право, отколкото лицата, принадлежащи към други етноси.

51 Затова констатацията за непряка дискриминация поради това условие във всички случаи е изключена.

52 От това следва, че на втория въпрос следва да се отговори, че член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43 трябва да се тълкува в смисъл, че отпускането от частна фондация, установена в държава членка, на стипендии, предназначени за подпомагане на изследователски или учебни проекти в областта на правото в чужбина, само на кандидатите, които са издържали успешно в тази държава членка изпит по право като разглеждания в главното производство, не съставлява непряка дискриминация въз основа на раса или на етнически произход по смисъла на тази разпоредба.

По съдебните разноски

53 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) **Член 3, параграф 1, буква ж) от Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход, трябва да се тълкува в смисъл, че отпускането от частна фондация на стипендии, предназначени за подпомагане на изследователски или учебни проекти в чужбина, попада в обхвата на понятието „образование“ по смисъла на тази разпоредба, когато съществува достатъчно тясна връзка между отпусканите финансови средства и участието в тези изследователски или учебни проекти, които от своя страна попадат в обхвата на същото понятие за образование. Такъв е случаят по-конкретно когато тези финансови средства са свързани с участието на потенциалните кандидати в такъв изследователски проект или учебен проект, когато имат за цел да отстранят всички или част от потенциалните финансови пречки за това участие и когато могат да постигнат тази цел.**

2) **Член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43 трябва да се тълкува в смисъл, че отпускането от частна фондация, установена в държава членка, на стипендии, предназначени за подпомагане на изследователски или учебни проекти в областта на правото в чужбина, само на кандидатите, които са издържали успешно в тази държава членка изпит по право като разглеждания в главното производство, не съставлява непряка дискриминация въз основа на раса или на етнически произход по смисъла на тази разпоредба.**

Подписи